

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Eshpo'latova Maftuna Akbar qizi

Navoiy davlat universiteti

Ilmiy innovatsion ishlarni tijoratlashtirish bo'limi yetakchi mutaxasisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalari asosida ta'lim muassasalarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonlari va bu sohadagi tizimlarni takomillashtirish masalalari yoritiladi. Unda sun'iy intellekt yordamida axborotlarni tahlil qilish, qarorlarni samarali qabul qilish, jarayonlarni optimallashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishning ahamiyati ko'rsatib beriladi. Sun'iy intellekt asosida boshqaruvda yuzaga keladigan keng imkoniyatlar bilan bir qatorda, bu sohadagi dolzarb muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari haqida ham fikr yuritilgan. Maqolada raqamli transformatsiya davrida ta'lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va natijalari muhim ilmiy-amaliy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, boshqaruv, qaror qabul qilish, ta'lim muassasasi, raqamli ta'lim, avtomatlashtirish, algoritm, innovatsion yondashuv, axborot texnologiyalari.

Аннотация: В данной статье рассмотрены вопросы совершенствования систем принятия управленческих решений в образовательных учреждениях на основе технологий искусственного интеллекта. Показана значимость анализа информации с использованием искусственного интеллекта, эффективного принятия решений, оптимизации процессов и внедрения инновационных подходов. Кроме того, освещены широкие возможности, которые открываются при внедрении искусственного интеллекта в управление, а также актуальные проблемы в этой сфере и пути их решения. В статье дана научно-практическая оценка перспектив и результатов применения искусственного интеллекта для эффективного функционирования образовательных учреждений в условиях цифровой трансформации.

Ключевые слова: искусственный интеллект, управление, принятие решений, образовательное учреждение, цифровое образование, автоматизация, алгоритм, инновационный подход, информационные технологии.

Abstract: This article examines the improvement of decision-making systems in educational institutions based on artificial intelligence technologies. It highlights the importance of analyzing information using artificial intelligence, making effective decisions, optimizing processes, and introducing innovative approaches. The paper discusses the broad opportunities arising from AI-based management, as well as current issues in this field and ways to address them. The prospects and outcomes of utilizing artificial intelligence for the efficient functioning of educational institutions in the context of digital transformation are scientifically and practically analyzed in this work.

Keywords: artificial intelligence, management, decision-making, educational institution, digital education, automation, algorithm, innovative approach, information technologies.

Kirish. Bugungi kunda dunyo bo'ylab barcha sohalarda, ayniqsa ta'lim sohasida, sun'iy intellekt texnologiyalari keng joriy qilinmoqda. Bu texnologiyalar axborotlarni qayta ishlash, ulardan foydalanish va natijada samarali boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda muhim vositaga

aylangan. An'anaviy boshqaruv usullariga nisbatan sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlar yuqori samaradorlik, aniqlik va tezkorlik imkoniyatini beradi. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi – sun'iy intellekt texnologiyalari asosida ta'lim muassasalarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish tizimini mukammallashtirish masalasini chuqur tahlil qilish va takliflarni ishlab chiqishdan iborat. Hozirgi zamon ta'lim muassasalari oldida yangi raqamli dunyo talablari asosida o'z faoliyatini tubdan o'zgartirish vazifasi turibdi. Ayniqsa, inson resurslarini boshqarish, o'quv jarayonining sifatini monitoring qilish, muammoli vaziyatlarni oldindan aniqlab, ularga zudlik bilan samarali yechimlarni taklif qilish uchun sun'iy intellekt vositalaridan keng foydalanilmoqda. Raqamli ma'lumotlarning keskin ko'payishi, o'quvchi va pedagoglarning ehtiyojlari va faoliyati haqidagi statistikani muntazam ko'zdan kechirish zarurati boshqaruv tizimida ilg'or texnologik yechimlarga ehtiyojni oshirmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ta'lim muassasalari faoliyatida samarali tashkiliy boshqaruv doimo dolzarb masalalardan hisoblanadi. Boshqaruv qarorlari muassasaning raqobatbardoshligi, taraqqiyoti, resurslardan foydalanish samaradorligi va natijadorligiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. An'anaviy boshqaruv yondashuvlarining asosiy kamchiligi – axborotlarni tahlil qilishda inson omiliga kattaroq bog'liqlik, vaqt va resurslarning ko'p sarf bo'lishidir. Sub'ektiv baholash, yetarli statistik tahlil qilinmagan qarorlar esa muassasaning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi [1].

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida esa, katta hajmdagi axborotlarni qisqa fursatda qayta ishlash, ruhiy va emotsional faktorlardan holi obyektiv xulosalar chiqarish, xavf va imkoniyatlarni oldindan prognoz qilish imkoniyatlari mavjud. Bunday tizimlar yordamida muassasa rahbariyati o'z boshqaruv qarorlari natijadorligi va samaradorligini oldindan aniq baholay oladi. Ta'lim muassasalari faoliyatini real vaqtda monitoring qilish, bir nechta yo'nalishdagi axborotlarni jamlab, ularni mukammal tahlil qilish imkoniyatidan to'liq foydalanish orqali boshqaruv mazmuni va sifatini sezilarli darajada yaxshilash mumkin [2].

Muhokama va natijalar

Sun'iy intellekt asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish bir qancha muhim ustunliklarga ega. Eng muhimlaridan biri – barcha qatlamlardagi qaror sohiblari uchun axborotlarning shaffof va doimiy yangilanishi, xolis va adolatli tahlil hamda real holatga mos tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatidir. Natijada boshqaruv tizimidagi inson omiliga bog'liq xatoliklar kamayadi, resurslar tejab-tergab ishlatiladi, faoliyat jarayonlari avtomatik va izchil boshqariladi. Sun'iy intellekt orqali o'quvchilar, tahsil oluvchilar va pedagoglarning individual ehtiyojlarini aniqlash hamda har bir ishtirokchi uchun shaxsiy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish imkoni kengayadi. Bu esa o'qitishda yuqori natijalarga erishish, innovatsion yondashuvlarni qo'llash, rivojlanish strategiyalarini to'g'ri tanlash va o'z vaqtida faoliyat yo'nalishini o'zgartirish imkonini beradi [3].

So'nggi yillarda xorijiy davlatlar va mamlakatimizda ham ta'lim sohasida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish tajribalari bosqichma-bosqich yo'lga qo'yilmoqda va ijobiy natijalar berayotgani kuzatilmoqda. Dastlabki bosqichlarda bu texnologiyalardan o'quv natijalarini monitoring qilish, o'qituvchilar faoliyatini baholash va o'quv rejalari sifatini tahlil qilishda foydalanilmoqda. Shuningdek, ta'lim muassasalarini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda, muammolarni aniqlash va ularning oldini olish bo'yicha ham sun'iy intellekt asosidagi dasturlar natijadorligi yuqori bo'lmoqda. Ayrim yirik oliy ta'lim muassasalarida axborot texnologiyalari markazlari va sun'iy intellekt laboratoriyalari tashkil etilgan. Ularda boshqaruvni avtomatlashtirish, jahonda qo'llanilayotgan zamonaviy tajribalardan foydalanish, ichki va tashqi muhit tahlillari asosida optimallashtirilgan dasturlar ishlab chiqilmoqda. Natijada, boshqaruv sohasida inson faktoriga bog'liq sub'ektiv qarorlar soni kamaydi, axborotlarni tahlil qilish va

qaror qabul qilishda tezkorlik sezilarli oshdi [4].

Keng ko‘lamli statistik tahlillar orqali o‘quvchilarning qobiliyatiga mos individual dasturlar ishlab chiqilmoqda, resurslar samarali taqsimlanmoqda va boshqaruv strategiyalari optimallashtirilmoqda. Bu esa ta‘lim sohasida sifat va samaradorlikning oshishiga va xalqaro reytinglarda yuqori o‘rinlarni egallashga zamin hozirlayapti. Har qanday innovatsion tizimlarni joriy etishda, shu jumladan sun‘iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimida ham, qator muammolar vujudga kelishi mumkin. Eng avvalo, mavjud infratuzilmaning texnik imkoniyatlari, axborot texnologiyalari xavfsizligi va axborotlarning to‘g‘ri va ishonchli saqlanishi muammosi dolzarbdir. Keng va ko‘lamli ma‘lumotlarni yig‘ish va qayta ishlash uchun zamonaviy texnik vositalar, kuchli serverlar va tezkor dasturlar hamisha yetarli emas [5].

Hozirgi kunda sun‘iy intellekt orqali boshqaruv qarorlarini qabul qilish tizimlari jahon miqyosida ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Ta‘lim muassasalarida bu texnologiya yordamida ilgari inson faktori sabab yuzaga kelgan ko‘plab muammolar o‘z yechimini topmoqda. An‘anaviy boshqaruv tizimida qarorlarni qabul qilish ko‘pincha subyektiv yondashuv, cheklangan axborot hamda vaqt va resurslarni sarflash bilan bog‘liq bo‘lar edi. Sun‘iy intellekt esa ushbu holatlarni tubdan o‘zgartirishga yordam bermoqda. Eng avvalo, sun‘iy intellekt asosida ma‘lumotlar bazasini to‘plash, ularni tezkor va chuqur tahlil qilish mumkin. Ma‘lumotlar ustida ishlash, ularni saralash va tuzilmaga solish, turli sohalar bo‘yicha kesimda statistik va semantik tahlil o‘tkazish jarayonlari avtomatlashtiriladi. Bu orqali ta‘lim muassasasidagi mavjud ahvolni real va holis baholash mumkin bo‘ladi. Muassasa faoliyatining deyarli barcha jihatlari — o‘quvchilar ishtiroki, o‘qituvchilarning natijalari, o‘quv jarayoniga oid muammolar, texnik va moliyaviy ta‘minot, qatnovdan tortib, baholash, mavzular o‘zlashtirilishi, fanlar kesimida kamchiliklar va ilg‘or yutuqlar — barchasi sun‘iy intellekt yordamida mukammal tahlil qilinadi.

Sun‘iy intellekt yordamida resurslarni optimal boshqarish imkoniyati ham vujudga keladi. Bu jarayonda moddiy, moliyaviy, tashkiliy va inson resurslarini aniq tahlil asosida taqsimlashga erishish imkoniyati kengayadi. Bundan tashqari, boshqaruv sohasida o‘zgarishlar kiritilayotgan vaqtda mazkur o‘zgarishlarning salbiy yoki ijobiy oqibatlarini oldindan ko‘ra olish, kerakli xulosalarni chiqarish, muvaffaqiyatli strategiyalar yaratish va yangilanishga doim tayyorlik holatini shakllantirish imkoniyati paydo bo‘ladi.

Sun‘iy intellekt yordamida har bir qarorning aniqligi, shaffofligi va ishonchliligi sezilarli darajada oshadi. Bunday yondashuv boshqaruv jarayonlarini zamon talablari va raqobatbardoshlik mezonlariga uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Ma‘lumotlar va statistik tahlil asosida qabul qilinadigan har bir qaror muassasa rivoji uchun manzilli va samarali natija beradi.

Xulosa

Maqolada sun‘iy intellekt asosida ta‘lim muassasalarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish tizimini takomillashtirish masalasi muhim ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilindi. Zamonaviy intellektual texnologiyalar yordamida boshqaruvni avtomatlashtirish, axborotlarni obyektiv tahlil qilish, natijada faoliyat samaradorligini oshirish, resurslarni tejash, sifat va shaffoflikni ta‘minlash imkoniyatlari yaratilmoqda. Bunda inson omilining ahamiyati saqlanib qoladi — boshqaruv organlarining texnologik savodxonligini oshirish, milliy qadriyatlarni inobatga olish va sun‘iy intellekt yordamida chiqarilgan qarorlarda ijtimoiy-axloqiy jihatlarni muvofiqlashtirish muhim. Natijada raqamli transformatsiyaga asoslangan yangi avlod ta‘lim boshqaruvi shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. U. Toshmatov, “Oliy ta‘limda raqamli boshqaruv tizimlari va ularning samaradorligi”, Toshkent, 2019.
2. G. Ergasheva, “Raqamli transformatsiya asosida oliy ta‘lim muassasalarini strategik

boshqarish”, Samarqand, 2020.

3. N. Sharipova, “Strategik menejment va raqamli texnologiyalar integratsiyasi: tajriba va yangiliklar”, Farg‘ona, 2021.

4. I. Yuldashev, “Ta’limda raqamli innovatsiyalar va ularni samarali boshqarish yo‘llari”, Toshkent, 2022.

5. Z. Abdullaeva, “Oliy ta’lim transformatsiyasida strategik yondashuvlar”, Buxoro, 2023.

6. S. Kadirova, “Oliy ta’limda raqamli menejmentning zamonaviy tendensiyalari”, Nukus, 2024.